

N:o 16.

Ank. till Riksd. kansli den 8 mars 1904, kl. 5 e. m.

*Andra Kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande n:o 2,
i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t
angående förläggningen af kavalleriet.*

I en till behandling af utskottet hänvisad motion, n:o 143, har herr *K. Karlsson* i Mo föreslagit,

»att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes efter utredning för Riksdagen framlägga förslag, om och i hvad mån vårt kavalleri kunde jämnare fördelas, så att den i fredstid uti Norrland förlagda kavalleristyrkan finge en af behovet oafvisligen påkallad förstärkning».

Till stöd för sin hemställan anför motionären följande:

»Den fråga, på hvilken jag genom denna min motion ber att få fästa Riksdagens uppmärksamhet, är af en synnerligen vidtgående och omfattande natur, då den torde kunna skärskådas ur både rent finansiella synpunkter och med hänsyn till försvaret af vårt framtidsland, Norrland, med alla dess rika utvecklingsmöjligheter å industriens och ekonomipolitikens område.

Jag afser med denna motion intet som helst tillskott, ingen som helst tillökning i militära hjälpmedel utöfver dem, som genom 1901 års härordningsbeslut redan äro bestämda, utan blott en jämkning i vissa delar af den härorganisation, som det året fastställdes, och skall jag inskränka mig till en enda detalj i nu nämnda organisation, nämligen vårt fördelningskavalleri.

Denna fråga är, som ofvan antydt, ej blott en ekonomisk, utan jämväl en försvarsangelägenhet af utomordentligaste räckvidd.

Vi veta, att det svenska fördelningskavalleriet för närvarande består af sex kavalleriregementen om 5 skvadroner hvar; alltså summa: trettio skvadroner; däraf en skvadron på hvarje regemente är afsedd till depôt-skvadron; vi ha alltså endast 24 fördelningskvadroner afsedda för aktivt uppträdande i vår fältarmé. Och af nu nämnda 24 skvadroner äro uti vår vidsträckta landsända Norrland och på den oerhördt långa fronten från Stockholm till Haparanda endast 4 skvadroner för närvarande stationerade, nämligen i Umeå.

Som bekant, äga vi, utom nu nämnda fördelningskavalleri, de tvenne stora skånska kavalleriregementena om ej mindre än 10 skvadroner vid hvarje regemente. Med tillägg af dessa ha vi alltså tillsammans 50 skvadroner kavalleri, däraf ända till hälften eller 25 skvadroner finnas i Skåne, och af dessa 25 skånska skvadroner äro 20 afsedda att bilda en fristående kavallerifördelning.

Som känt, var 1901 ifrågasatt slopa denna sistnämnda kavallerifördelning som sådan, för att dymedelst förstärka vårt svaga fördelningskavalleri, men gick detta förslag om intet.

Mot skvadronernas antal eller storlek torde ingen anmärkning med fog numera kunna riktas. Det är mot deras anhopande under fredstid i en enda provins, som jag påkallar Riksdagens uppmärksamhet.

Jag hvarken kan eller bör inlåta mig på den militärtekniska sidan af saken och vågar ej här ens ett försök att uppdraga gränserna för ett modernt kavalleris roll i det aktiva försvaret. Blott det bör få framhållas:

Kavalleriets hufvuduppgift är väl att tjäna som rekognoscerings- och spaningstrupper samt att upprätthålla förbindelsen mellan de olika militära afdelningarna. Och denna kavalleriets hufvuduppgift inträder väl omedelbart vid krigstillståndets början. Att redan första mobiliseringsdagen ha kavalleri i lämplig mängd vid den ort, som betecknas som krigsområde, bör vara af synnerligen stor betydelse. Och vidare torde, i samma mån som kommunikations-, andra ekonomiska och jämväl strategiska förhållanden i Norrland utvecklas, denna landsdel också tilldraga sig en eventuell fiendes allt mer ökade intresse.

Ty i samma mån som Norrland blir rikare både i det ena och andra afseendet, i samma mån ökas dess begärlighet för den, som sträfvar att utvidga sin landgräns.

Ur försvarssynpunkt får alltså Norrland för hvar dag som går en, låt vara icke längre språngvis, allt större och större betydelse.

Allt bör därför göras för att utveckla 1901 års försvarsorganisation därhän, att den för framtidslandet medför största möjliga fördelar i afseende på försvaret.

Frågan om en jämnare disposition af landets kavalleri är ju ingalunda ny. Men den synes mig förtjäna förnyad behandling; och jag anser den nuvarande tidpunkten vara den riktiga, enär med längre dröjsmål hela frågan blifver hardt när fastlåst, sedan kasernetablissementer för samtliga kavalleriregementen kommit till utförande.

Man torde nu måhända anmärka, att de skånska skvadronerna vid krigstillfälle lätteligen kunna per järnväg föras till de punkter, som hotas. Äfven om detta alltid vore möjligt, återstår det utomordentligt viktiga sakförhållandet, att det kavalleri, som en gång skall användas i Norrland, också därstädes bör vara utbildadt och öfvadt, såväl folk som hästar, till förtrogenhet med denna landsdels säregna natur och klimatiska förhållanden.

Att det är af mycket stor vikt, att de soldater och de tjänstehästar, som skola såsom kavalleri arbeta i de nordsvenska bygderna, nödvändigtvis måste under en längre tid ha gjort sig förtrogna med denna landsdels egendomliga förhållanden, vidt skilda i alla afseenden från södra Sveriges, är själfklart.

Huru skola de långt ömtåligare sydsvenska hästarne väl reda sig i den för dem alldeles främmande norrländska terrängen och ett klimat dessutom, som totalt skall förgöra dem, som icke äro vanda vid Norrlands hårda vintrar? Allt detta och mera torde med fog kunna framhållas till försvar för min hufvudtanke, att nu, innan vi bundit oss vid nya kaserner i södra Sverige, kavalleriet bör förläggas å lämpligaste orter och i de delar af Norrland, som kunna tänkas i första hand blifva utsatta för eventuella angrepp. Om man påstår, att det skånska kavalleriet med lätthet skall kunna transporteras upp till Norrland, torde med än större skäl kunna sägas, att erforderliga fouragemängder lätt kunna dötöras, om nämligen, hvilket någon kan befara, Norrland själf ej skulle kunna till en början föda de nämnda skvadronerna af egen foderskörd. Till sist ber jag änyo få påpeka, det denna motion icke afser eller att dess följder behöfde medföra afsevärdt ökade kostnader för vårt försvar, utan blott en rättvisare och ur försvarssynpunkt säkerligen bättre placering af trupper, som redan finnas. Att 1901 års organisationsprogram af denna anledning skulle förryckas eller fördröjas i nämnvärd mån torde ej bli fallet, därest frågan redan nu tages upp till behandling».

Såsom motionären framhåller, är den af honom väckta frågan om en lämpligare fördelning af kavalleriet och särskildt Norrlands tillgodoseende i detta afseende ingalunda ny. Redan vid behandlingen af härordningsförslaget år 1901 hade af en talare på värmlandsbänken i Andra Kam-maren denna fråga väckts på tal, och föranledde detta dåvarande stats-rådet och chefen för landtförsvarsdepartementet att yttra: »Här har talats om försvaret af öfre Norrland, som ju också bör så långt som möjligt tillgodoses, därför att det utan tvifvel är vår mest hotade punkt. Det vore alltså alldeles gifvet till stor fördel, om man kunde förstärka kavalleriet i öfre Norrland». Vidare tillägger herr statsrådet: »I själfva verket är det, såsom redan antydts, en mycket betydelsefull sak att i framtiden, så snart förhållandena i öfre Norrland medgifva något sådant — till dessa för-hållanden höra då bland annat befolkningens tillväxt, gynnsammare till-fällen till rekontering m. m. —, tillgodose öfre Norrland med mera kavalleri».

Ehuru således både inom regering och Riksdag uppmärksamheten varit riktad på Norrlands behof af mera kavalleri, fattades likväl år 1901 det beslutet, att, såsom motionären framhåller, »det svenska fördelningskaval-leriet för närvarande består af sex kavalleriregementen om 5 skvadroner hvar; däraf en skvadron på hvarje regemente är afsedd till depotskvadron; vi ha alltså endast 24 fördelningsskvadroner afsedda för aktivt uppträdande i vår fältarmé. Och af nu nämnda 24 skvadroner äro uti vår vidsträckta landsända Norrland och på den oerhördt långa fronten från Stockholm till Haparanda endast 4 skvadroner stationerade, nämligen i Umeå.»

Att detta senaste af motionären påpekade missförhållande icke undgått den för vårt försvar intresserade allmänhetens uppmärksamhet, framgår af det meningsutbyte, som under de senaste åren om denna fråga kommit till synes såväl i fackpressen (Krigsvetenskapsakademiens Tidskrift) som i den dagliga pressen.

För att kunna rätt bedöma, huruvida motionärens önskemål om mera kavalleri till Norrlands försvar är välgrundadt, synes en undersökning om kavalleriets uppgift vid försvaret vara af intresse. Motionären säger därom: »Kavalleriets hufvuduppgift är väl att tjäna som rekognoscerings- och spaningstrupper samt att upprätthålla förbindelsen mellan de olika militära afdelningarna. Och denna kavalleriets uppgift inträder väl omedelbart vid krigstillståndets början. Att redan första mobiliseringsdagen ha kavalleri i lämplig mängd vid den ort, som betecknas som krigsområde, bör vara af synnerligen stor betydelse.» I dessa få ord har motionären på ett koncist sätt sammanfattat frågan i hela dess vidd, ty redan från den första mobiliseringsdagen måste en ordnad spaningstjänst genom kavalleriet vara organiserad utefter den för ett anfall utsatta gränsen, denna må vara land-

gräns eller kuststräcka. Denna kavalleriets tjänst under de första dagarne har emellertid icke endast till uppgift att till krigsledningen inrapportera fiendens eventuella åtgärder, utan äfven att skydda den egna härens mobilisering. Det ligger nämligen i sakens natur, att infanteriets och artilleriets försättande på krigsfot är ett företag af mycket invecklad och tidsödande natur, och att ett störande häraf genom äfven den mest obetydliga fientliga truppstyrka kan hafva de ödesdigraste följder och förorsaka betänkliga rubbningar i hela mobiliseringsmaskineriet. Då det vidare af helt naturliga skäl mången gång är önskvärdt att förlägga mobiliseringsorterna långt fram emot gränsen, så är därigenom också tydligt, att risken blir så mycket större, om ej skyddet mot fientliga öfverraskningar blir effektivt.

Det lärer ju visserligen nu kunna förutsättas, att en organiserad landstorm snart skall kunna därtill verksamt bidraga, men detta förhållande minskar på intet sätt vikten af den roll, som kavalleriet har sig tilldelad under detta första skede af kriget, en roll, som har sin hufvudsakliga betingelse i kavalleriets egenskap att hastigt kunna förflytta sig till den tillfället hotade punkten. Det är också endast genom gränsdetachment, sammansatta af både landstorm och kavalleri, som bevakningen kan så utföras, att den fyller sin dubbla uppgift att såväl spana som skydda.

De uppgifter, som under krigets första skede, mobiliseringstiden, åligga kavalleriet — i förening med landstormen — skulle kunna sägas vara:

dels att i tid inrapportera fiendens infallspunkter;

dels att så vidt möjligt skydda mobiliseringen och arméns koncentring mot störande företag från fiendens sida;

dels att skydda viktiga, nära kusten liggande järnvägslinjer mot förstöring af fiendens ströfkårer;

dels slutligen att, då fiendens afsikter börja att gifva sig till känna, för den egna krigsledningen anvisa den riktning, i hvilken den strategiska uppmarschen bör företagas.

Vare sig man nu betraktar dessa uppgifter tillsammans eller hvar för sig, så torde det väl vara fullkomligt tydligt, att de icke kunna tillfredsställande lösas, om icke det för dem afsedda kavalleriet redan från första ögonblicket är fullständigt krigsberedt och måhända framför allt från samma tidpunkt befinner sig på platsen för sin verksamhet. Det synes sålunda icke vara möjligt att förutsätta, att ett kavalleri, som först skall underkastas en måhända flere dagars transport till den hotade gränsen, skall i rätt tid vara färdigt att upptaga sin tjänst, och icke heller lär det vara möjligt, att en verkligt effektiv spaningstjänst skall kunna utföras af trupper, som måhända äro utbildade under helt andra förhållanden och icke förtrogna med traktens topografi, ja, kanske icke ens i stånd att

förstå befolkningens tungomål, och därmed ofta urståndsatta att äfven under ogynnsammare förhållanden orientera sig på platsen.

Om man i detta afseende särskildt tänker på, huru förhållandet skulle vara vid ett eventuellt krig i öfre Norrland, så tillkommer där dessutom under större delen af året det inflytande, som ett hårdt klimat och olikartade jordbruksförhållanden måste utöfva, om icke på truppen, så på hästmaterielen. Motionären frågar också i detta afseende: »Huru skola de långt ömtåligare sydsvenska hästarne väl reda sig i den för dem alldeles främmande norrländska terrängen och ett klimat dessutom, som totalt skall förgöra dem, som icke äro vanda vid Norrlands hårda vintrar?»

Den här af utskottet framhållna svårigheten för ett från andra trakter och andra förhållanden till en karg krigsskådeplats transporteradt kavalleri att göra sig väl gällande framgår också med all önskvärd tydlighet af erfarenheterna från senaste kriget i Transvaal, där engelsmännens dyrt betalade och ur vanlig kavalleristisk synpunkt utmärkta hästar massvis dukade under och först efter en längre tids acklimatisering blefvo användbara. Men såsom förut framhållits: det gäller för kavalleriet att vid mobiliserings-tillfället vara genast beredt och väl beredt, och detta kan endast den trupp vara, hvilken är utbildad och öfvad på platsen för sin blifvande verksamhet och därför fullt förtrogen med denna landsdels säregna natur och klimatiska förhållanden.

Utskottet, som med det nu sagda tror sig hafva påvisat önskvärdenheten af att hafva kavalleri nära till hands vid de delar af vår gräns, som kunna först hotas af ett fientligt infall, anser sig knappast behöfva framlägga de skäl, som numera tala för möjligheten af att Norrland är just en sådan del af vårt land. Den tid är nu förbi, då krigsstyrelsen vid sina planers uppgörande i första hand kunde räkna på anfall öfver hafvet och endast behöfde ägna en sekundär uppmärksamhet åt vår norra landgräns. Norrländska landgränsen och den 100 mil långa kusten från Haparanda till Gäfle lära nog lika väl kunna blifva utsatta för fiendens anfall som kusten i öfrigt. »Allt bör därför göras för att utveckla 1901 års försvarsorganisation därhän, att den för framtidslandet medför största möjliga fördelar i afseende på försvaret.»

Då sålunda en förflyttning af kavalleri till Norrland från andra delar af landet är att anse vara önskvärd, och då det icke någonsin lär kunna blifva fråga om en ökning af kavalleriet, utan endast en ur försvarets synpunkt lämpligare placering af de redan befintliga regementena, samt då det vidare af helt naturliga skäl icke är tänkbart att beröfva de sex arméfördelningarna deras fördelningskavalleri, så lärer en utredning i denna fråga i främsta rummet böra rikta sig på en förflyttning af behöfliga krafter från kavallerifördelningen i Skåne.

Ehuru den utredning, motionären föreslår, väl torde leda till den bästa lösningen af nu föreliggande fråga, har utskottet dock sökt bilda sig en mening om huruvida och i hvad mån en jämnare fördelning af kavalleriet kan utföras.

En granskning af 6:e arméfördelningens område gifver då vid handen, att de närmast landgränsen befintliga tänkbara mobiliseringsorterna ligga på endast 2—4 dagsmarschers afstånd från gränsen och äro således oundgängligen i behof af att blifva skyddade mot öfverrumpling af mindre kavalleristyrkor. Emellertid äro de topografiska förhållandena i denna trakt och särskildt vägnät och broar sådana, att svårigen mer än två skvadroner där lära kunna med fördel finna användning, åtminstone för en afsevärd tid framåt. Utefter den långa kusten skulle till äfventyrs huru mycket kavalleri som helst vara till nytta, men det vill synas, som om det redan befintliga dragonregementet i Umeå borde kunna upprätthålla bevakningen längs kusten af Norr- och Västerbottens län, om det äfven varit önskvärdt, att dess förläggningsort blifvit vald längre norrut än i Umeå. Den södra delen af Norrlands kuststräcka torde kräfvat minst ett regemente, och lärer väl den för detsamma lämpliga förläggningsorten vara att söka på linjen Sundsvall—Ånge—Östersund.

Om en fördelning af kavalleriet till Norrland på nu antydt sätt skulle visa sig tillfredsställande, så kunde det synas enklast att minska de två stora skånska regementena med 10 skvadroner och i stället uppsätta ett regemente (5 skv.) i mellersta Norrland och ett förband (2 skv.) i Boden. Mot det förra synes det utskottet, att någon befogad anmärkning icke kan framställas; med kavalleristyrkan vid Boden är däremot förhållandet ett annat. Såsom förut blifvit antydt, måste man räkna med den möjligheten, att ett infall öfver vår landgräns kan komma att äga rum och att således äfven de fortsatta operationerna komma att riktas åt detta håll. Då är det tydligt, att den eller de arméfördelningar, som här få sitt operationsområde, måste förutsända sitt kavalleri, och äfven att den kavalleribrigad, som till äfventyrs bildas med de af en eventuell omorganisation oberörda tio skånska skvadronerna, här kan komma till användning. Då naturförhållandena här äro så väsentligt olika dem, hvarunder arméns kavalleri utbildats, så lärer icke kunna förnekas, att det vore önskvärdt, om i hvar och en af hela arméns och särskildt det norrländska kavalleriets skvadroner funnes någon eller några ryttare, som från sin föregående utbildning vore förtrogna med dessa förhållanden, och hvilka således vore användbara såsom patrullförare och vägvisare. Detta önskemål torde kunna vinnas, om de två skvadroner, som skulle förläggas till Boden, bestode: den ena af underbefälsskolan från de båda norrländska regementena och den andra af en särskild underbefälsskola

från samtliga öfriga kavalleriregementen, hvarigenom efter organisationens genomförande ett passagesystem för kavalleriet komme att tillämpas i så måtto, att alltid ett visst antal befäl och underbefäl på hvarje regemente vistats ett år i denna trakt och där erhållit den speciella utbildning, som torde krävas för operationer därstädes, hvarvid särskildt kan framhållas, att framkomligheten vintertid, i synnerhet utanför vägnätet, mången gång är omöjlig för en trupp, som icke är van att använda skidor som fortskaffningsmedel. Gifvetvis finge personalen vid dessa båda skvadroner icke i mobiliseringsplanerna inräknas i de egna regementena, utan skulle vid krigstillfälle kvarstå vid landgränsen till densamma skydd.

Ett genomförande af en sådan omorganisation som den utskottet här antydt skulle fördela kavalleriet på följande sätt:

1 kavalleribrigad (om tio skvadroner): Ystad (eller Ystad och Helsingborg).

1	kavalleriregemente (om fem skvadroner):	Malmö.
1	»	»
1	»	Eksjö.
1	»	»
1	»	Sköfde.
1	»	»
1	»	Stockholm.
1	»	»
1	»	Sundsvall.
1	»	»
1	»	Umeå.

2 skvadroner (underbefälsskola): Boden.

Summa 47 skvadroner (i fält 38).

Härvid vill dock utskottet uttryckligen betona, att då det på grund af föreliggande motion icke haft att befatta sig med kavalleriets förläggning annat än i afseende på Norrland, så har det saknat anledning att yttra sig om vare sig den kvarvarande kavalleribrigadens eller fördelningsregementenas inom resp. 2:a och 5:e fördelningarna förläggningsorter.

Mot en nu föreslagen fördelning af kavalleriet och däraf följande sönderbrytning af det skånska förbandet torde komma att framhållas, *dels* de militära skäl, som tala för bibehållande af en hel kavallerifördelning till arméledningens disposition, *dels* ekonomiska skäl, och *dels* slutligen svårigheterna i Norrland ur remonterings-, rekryterings- och utbildnings-synpunkt.

Hvad då först beträffar de militära skälen, så lär motionären hafva angifvit och utskottet ytterligare hafva utvecklat ännu mera talande skäl för att Norrland oundgängligen behöfver de disponibla krafterna. Det ekonomiska skäl, som mot en föreslagen förflyttning i första rummet torde komma att anföras, är väl, att de redan beslutade och utförda kasernbyggnaderna i Skåne i så fall skulle komma att stå utan användning. Härvid har utskottet sig dock bekant, att etablissementet i Ystad för

skånska dragonregementet visserligen lär närma sig sin fullbordan, men att Kungl. Maj:t ännu icke ens stadfäst ritningarna till kasern för skånska husarregementet. Vidare skulle kunna tänkas, att de nya, i Norrland behöfliga kasernbyggnaderna skulle komma att kräfvat ökade anslag, men alldeles oafsedt möjligheten, att det eller de samhällen, som i denna landsända skulle få sig kavalleri tilldelade, måhända kunde finnas lika offervilliga som förut andra orter, så äro ju enligt det ofvan sagda de till Helsingborgsetablissemnetet afsedda medlen ännu disponibla för motsvarande kasernbyggnader på andra håll. Emellertid lär en eventuell omflyttning af kavalleriet icke behöfvat inskränka sig härtill, utan äfven, om utskottets ofvan anförda förslag till kavalleriets förläggning vinner afseende, en verklig besparing kunna äga rum därigenom, att en bataljon om 5 skvadroner indrages, medan de 2 skolskvadronerna i Boden utgöras af befäl och manskap, årligen ditkommenderade från landets samtliga kavalleriregementen. Rörande till sist de ofta framhållna svårigheterna att rekrytera och i kavalleristiskt afseende utbilda trupperna i Norrland, så lära väl äfven dessa vara möjliga att öfvervinna, äfven om särskilda anstalter därför måste träffas, hvilka det väl tillhör krigsstyrelsen att förslagsvis uppgöra.

Då det således ur försvarets synpunkt synes nödigt, att Norrland tilldelas mera kavalleri, och då utskottet tror sig hafva antydtt, huru detta skall kunna ske *utan ökad kostnad för försvaret*, men att det bör ske, innan flera kasernbyggen för detta vapen företagits på annat håll, så får utskottet hemställa,

att Andra Kammaren för sin del ville besluta, att Riksdagen må i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes efter utredning för Riksdagen framlägga förslag, om och i hvad mån vårt kavalleri kunde jämnare fördelas, så att den i fredstid uti Norrland förlagda kavalleristyrkan finge den af behofvet påkallade förstärkningen.

Stockholm den 8 mars 1904.

På utskottets vägnar:

HENRIK HEDLUND.